

SLOVSTVO.

Fran Levstik. Izbrani spisi za mladino. Priredila Fran Erjavec in Pavel Flere. Z risbami okrasil Anton Koželj. V Ljubljani 1921. Str. XXXII, 220. — Iz zbirke »Slovenski pesniki in pisatelji«. II. zvezek. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. — Vez. 54 K.

Po ponesrečeni Golarjevi izdaji Levstikovih »Pesmi« sem skeptično vzel v roko gori navedeno knjigo. A prav prijetno sem bil presenečen, prečitavši jo do konca. Življenjepis, ki je natisnjen kot uvod, je pisan z večjo roko; posebno srečno je sestavljen odstavek »Levstik kot človek«. To so besede, ki sežejo globoko v srce. Vsaka vrsta je pisana z globokim umevanjem in toplo ljubeznijo. — Snov je razvrščena sledeče: I. Otroške pesmi. — II. Pesmi o živalih. — III. Razne pesmi. — IV. Pravljice in pripovedke. — V. Martin Krpan. — VI. Potovanje iz Litije do Čateža. — Kdor pazljivo prečita te pesmi, bo res dobil vtis, da je bil Levstik največji pesnik svoje dobe ter da je še vedno med prvimi pesniki otroških pesmi (edini Župančič ga je prekosil). Pomislimo samo, kakšne omedle ne stvari se nudijo danes našim malim kot mladinska literatura! Zelo srečna je bila misel, da sta sestavitelja sprejela med »Razne pesmi« tudi pesem »Na vseh svetnikov dan«, saj je bila ravno ta pesem ena izmed onih, radi katerih so proglasili prvo Levstikovo pesniško zbirko iz l. 1854. za »pohujšljivo«, jo postavili pod zaporo in skoro uničili Levstika. — »Martin Krpan« je tiskan v celoti brez karakterističnega uvodnega odstavka o Močilarju in brez nebitnega stavka nekje v sredini. — V »Potovanju iz Litije do Čateža« je izpuščen popolnoma upravičeno del one znamenite digresije o slovenskem slovstvu, ki zanima bolj literarnega historika nego mladino. S tem pa je »Potovanje iz Litije do Čateža« dobilo bolj zaokroženo obliko in pridobilo na vrednosti kot vzoren potopis. — Dodani »Tolmač« popolnoma ustreza potrebi; mogoče bi si želeli tuptam še kaj več.

Škoda, da motijo knjigo številne tiskovne napake in dejstvo, da sta sestavitelja prevzela v zbirko pesem »Turkova prisega«, ki ni Levstikova, temveč Bezenškova; torej podobna smola, kakršno je imel tudi Golar pri svoji izdaji. — Ilustracije tudi ne bodo vsem ugajale. Čudno, da Martina Krpana naši umetniki še dosedaj niso mogli tako pogoditi, da bi vsaj nekoliko odgovarjal Levstikovemu; tudi Smrekarjev se mi ne zdi pravi. — Kakor čujemo, nameravata gg. sestavitelja nadaljevati izdajo slovenskih pisateljev in pesnikov za mla-

dino. Pričujoča izdaja nam jamči, da bodo izdaje res dobre, ker sta gospoda z izborom pokazala, da imata dober okus.

R. M.

Aškerčeva čitanka. Izbrane pesmi Antona Aškerca. Uredil in uvod napisal dr. Ivan Prijatelj. — II. pomnožena izdaja. — V Ljubljani. Izdala in založila »Omladina«. 1920. — Str. 187.

Prvo izdajo (l. 1913.) je urednik pomnožil za dve pesmi (Judit, Tri ptice) in na podlagi Aškerc-Levčeve korespondence vstavil v uvod velezanimiv, popolnoma nov odstavek o Aškerčevem pesniškem razvoju. Tukaj se nam prvokrat razgrne v jasni sliki Fran Levčec kot urednik, ki je v skromnem štajerskem kaplanu odkril epično silo in pomagal ustvariti Slovencem največjega epskega pesnika. Interesantno je zasledovati razmerje med mentorjem, ki daje nasvete, a obenem občudovaje zasleduje razvoj, dokler ne pride do točke, ko ne more več svetovati, temveč samo ponosno občuduje, in učenec, prvotno skromnim, sprejemljivim, a pozneje »samozavestno vzravnanim«.

S tem odstavkom se je Prijateljeva študija o Aškercu spopolnila, odkril nam je njegov pesniški razvoj.

R. M.

Gaj Petronij Arbitr: Pojedina pri Trimalhionu. Poslovenil dr. Joža Glonar. 1919. Založba »Omladine« v Ljubljani. Cena broš, 9 K. Str. 88.

Kaferi izobraženec ne pozna Petronija iz romana »Quo vadis?« Na videz je bil lehkoživec v krogu prijateljev cesarja Nerona, v resnici pa bister opazovalec sodobnikov in izborni pisatelj. Napisal je prvi realistični roman svetovnega slovstva, »Saturae« zvan, v kakih 20 knjigah, od česar sta se nam ohranili nekako dve. Pa koliko zabave in pouka nam nudita že ti dve! Tu vidimo, kakšno je bilo socialno življenje v majhnih mestih južne Italije ob času cesarja: »bratovščina avgustalov«, povsod razširjena, je skrbela za božje češčenje cesarjevo; posamezniki imajo cele črede sužnjev in sužnjic; z izrednimi lastnostmi se marsikateri izmed teh povzpne do večkratnega milijonarja, ki se, od sreče pijan, brezmiselno zabava, napravlja pojedine in si dá od zajedavk kaditi; vidimo že tudi nekatere strasti italskega ljudstva, ki so se do danes ohranile (n. pr. zasledovanje in pobijanje ptic). Kar je pa najvažnejše: že ta odlomek nam kaže, kako se je v Italiji čimdalje bolj širil prepad med popolno bedo in pa med maloštevilnimi bogatini, ki niso imeli prav

nobenega človeškega sočutja z bližnjim (saj glavni junak našega odlomka, Trimalhion, pravi, da ne vé, kaj je to: siromak, str. 43); iz vsega vidimo, moralo je priti do popolne propasti antičnega sveta. — Še novih zanimivosti pa nam nudi izvornik: ti ljudje ne govorijo klasične, Ciceronove latinščine, ampak pokvarjeno (n. pr. bonus vinus, vetuo m. veto, vasus fictilis itd.), ki že kaže na prehod v poznejši italijanski narodni jezik; premnogi izrazi so sploh krožili samo med najnižjimi sloji (t. zv. žargon). V izvorniku vidimo tudi, koliko je tekst trpel, koliko ima vrzeli, koliko besednih dovtipov, ki se sploh prevesti ne dajo. Zlasti pa se ne moremo nikoli dosti načuditi neizčrpnemu zakladu psovka, s katerimi Trimalhion obkłada svoje sužnje. — In to delo torej smo dobili v slovenskem prevodu. Prijatelji humanistične izobrazbe smo ga resnično veselili: na tem zgledu lahko najširšim krogom pokažemo, kakó globok vpogled v razvoj občečloveške kulture, zlasti tudi v način mišljenja preprostega antičnega človeka, nam nudijo stari klasiki. Seveda, da bi čitatelj popolnoma pravično presojal vrednost prevoda, bi moral imeti izvornik pred seboj. (Škoda, da ga g. prevajavec ni dal vzporedno natisniti; v drugi izdaji naj bi se to gotovo zgodilo.) Šele ob takem primerjanju bi se pokazalo, koliko truda, razmišljanja, divinacije je bilo treba za prevod marsikaterega mesta. Najboljši dokaz, kakšne težkoče napravlja prevod tega dela, je ta, da je Friedländer svojemu prevodu, ki obsega 114 strani, dodal (poleg uvoda!) še 148 strani razlage! (Dr. Glonar je ima samo 2 strani.) Predvsem vidimo, da je hotel prevajavec ohraniti spisu tisto posebno barvo, barvo žargona; odtod njegovi izrazi: špogati si, candra, gobec, skidati se itd., ali »kuplet iz Smrdokavre« za lat. Laserpiciarius mimus). Mislim, da se mu je ta barvitost kolikortoliko posrečila. Druga njegova težnja je bila, antične uredbe izraziti kjer mogoče z našimi, nam znanimi: n. pr. str. 36: »Čemu pa imamo župana...« za lat. aedilem, ali str. 38: »pri volitvah bo zmagal na celí črti« za lat. plenis velis vinciturum« (sic). Kot tretjo vrlino pa moramo priznati, kako je za latinska rekla, pregovore in dovtype znal najti podobne in res primerne slovenske, domače. V tem oziru bi lahko navedli nad sto zgledov (n. pr. str. 65 za lat. »Bucca, bucca, quot sunt hic« — »Eníga, beníga, koliko jih je?« itd.). In končno naj poudarimo, da je g. prevajavec — kar se pač redko zgodi — tudi s kritičnim očesom spremljal latinski tekst in kot uspeh te pažnje na enem mestu (Bücheler, pag. 11) predlaga popravilo teksta, trdeč, da je Petronij ondi najbrž zapisal: ac ne in hoc quidem tam modesto tacebant officio m. molesto (str. 20 prevoda in opazka zadaj!). Meni — po pravici rečeno — njegov predlog ne ugaja, 1. ker izvornik na tej točki ne kaže nobene omahljivosti, in 2. ker se mi zdi, da je bilo priznavanje nohtov — vsaj za moje pojmovanje — res prej molestum nego modestum officium. — Podrobnosti, kjer bi kritik drugače prevel, širšega občinstva pač ne morejo zanimati; samo eno napako naj omenim: str. 26 čitamo, kaj Trimalhion vse doma pridela, med drugim tudi oranže. V latinščini stoji izraz credrae. Friedländer ima: Pomeranzen. Pa niti oranže niti pomaranče ne more biti prav, ker nam kulturna zgodovina pripoveduje, da je oranža (in tudi limona) šele v dobi kri-

žarskih vojen preko severne Afrike prišla v Italijo. Credra je bila v dobi cesarjev le za okras. Ne bi pa smelo biti takih napak, kakor n. pr. male m. majhne (opetovano), terebintni les (m. terebintov), pavina jajca (m. pavja, saj tudi kokošje jajce, a ne kokošino), dočim m. medtemko (opetovano), ta dober človek (m. dobri), katero svinjo naj se pripravi? (str. 41), moj, z mojim itd. (opetovano) m. svoj, raba preteklega časa, kjer kar kriči, da bi moral biti predpretekli (n. pr. str. 50, kjer tudi v izvorniku stoji: oblitus fuerat!), ali raba pripovednega sedanjika, kjer bi se moral pretekli čas rabití (str. 63; v sredi). Take stvari zelo motijo. Tudi bi zanaprej prosili, naj bi ondi, kjer v izvorniku ni predebelo povedano, tudi v prevodu ne bilo, zlasti ne še debelejšje (n. pr. str. 51 v pesmici, v. 11!).

Humanistični izobraženi krogi bodo delce uživali z veliko koristjo. Priporočamo pa to »Pojedino« posebno predavateljem v raznih prosvetnih in izobraževalnih društvih. Časih treba kaj humorističnega predavati (n. pr. v predpustu). Za tako priliko opiši drastično in dramatično — kakor čitaš pri Petroniju — večerjo starorimskega bahača-milijonarja, pa boš združil utile dulci.

J. Debevec.

Sibe Miličič, **Knjiga radosti**. Beograd. Izdavačka knjižarnica Gece Kona. Knez Mihajlova, 1. 1920. Štamparija Vuk Karadžić, Beograd, Kralja Petra, 9.

Dalmatince Miličič je v gotovih ozirih zastopnik one umetniške struje, katera tudi pri nas Slovincih v slikarstvu, kiparstvu, muziki in pesništvu sili med svet, ki jo gleda zaenkrat še z začudenjem, nezaupanjem, deloma celo s sovražnostjo.

Knjigo je Miličič napisal »bližnjemu za zabavo, sebi za mir duše«. Posluhuje se, dasi je Dalmatince, ekavskega narečja, ki na hrvaškem teritoriju vedno bolj prodira. Da bi ga bolje razumeli, nam Miličič na prvih štirih straneh svoje knjige podaja kratko vsebino svoje umetniške filozofije. Pesnik izvaja, da smo ljudje izgubili pravo življenjsko »Radost«, kot nekak blede odsev te »Radosti« pa nam je ostalo »veselje«. Prava radost deluje iz naše notranjosti ven in je moralna, medtem ko je »veselje« nekaj zunanjega, akcidentalnega in je — nemoralno... »Radost« je nezavestna slutnja »Večnosti«. — Živeti, kakor živi drevo, tica, ne za sebe, marveč za življenje, za večnost življenja: eto, to je »Radost«.

Če se solnčnega dne popnem na visoko brdo in gledam pod seboj in nad seboj prostranstvo, čutim, kako se v meni gubi vsaka zavest o sebi samem: neki veliki zakon prirode čutim, enak v meni in v vsem okoli mene, in to čutenje mi polni dušo z »Radostjo«. In kakor da me nič več ni, niti ne opazim ne, kdaj in kako sem se ves utopil v neki »Veliki Radosti«, in sem izgubil osebno v njej... Če je sploh življenje po smrti, potem je to življenje gotovo »Radost«. Materija nas ovira, da ne živimo popolno v »Radosti«; kdor pa je zmagal materijo, se takorekoč izvil iz nje, ta je postal svoboden, radosten. To je, po pesnikovem mnenju, religija vseh onih, ki so bili popolni: vseh cinikov, vseh pravih svetnikov, puščavnikov in fakirjev.

H koncu pesnik samozavestno vzklika: V meni je »Radost«, v meni je »Večnost«, čutim jo... Priroda je »Radost« in Bogu je ime »Radost«!